

Asia: VN/6984/2021

Ehdotus kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartaksi

Lausunnonantajan lausunto

Mikä on näkemyksenne tiekartan tavoitteista ja toimenpiteistä yleisesti?

Kaakkois-Suomen ELY-keskus kiittää mahdollisuudesta lausua ehdotuksesta.

Kulttuurimatkailun kansallisen kehittämisen tiekartan laatiminen maailmanlaajuisen ilmastonmuutoksen ja ilmastokriisin sekä pandemian keskellä osuu oikeaan ajankohtaan ja on oikea-aikaista toimintaa. Tiekartan pääasiallisena tavoitteena on luoda yhteinen suunta tulevaisuuden kestäväälle ja kilpailukykyiselle kulttuurimatkailulle. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen tavoitteena on osallistava ja osaava Suomi sekä sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Hallitusohjelman tavoitteena on, että Suomi on hiilineutraali vuonna 2035, joten on tarkasteltava kulutus- ja tuotantotapoja, joihin voidaan osaltaan vaikuttaa kulttuurimatkailun keinoin. Kulttuurimatkailu on osa luovaa taloutta. Luovan talouden tiekartassa huomioidaan tarve alojen ekosysteemien mallintamiseen, tietopohjan ja osaamisen vahvistamiseen sekä kansainvälistymiseen. Matkailun kokonaiskehittäminen, kotimaan matkailu, kestävä luontomatkailun kehittäminen huomioiden kansallispuistojen, maailmanperintökohteiden ja museoiden mahdollisuudet matkailun edistämiseksi ja monialainen, laaja yhteistyö ovat keskiössä.

Ilahduttavaa on kulttuurimatkailun käsitteen laajentaminen perinteisestä tietyn kulttuurielämyksen vuoksi tehdystä matkasta. Lähes jokainen matkailijahan (tiedostaen tai tiedostamattaan) haluaa kokea matkakohteen kulttuuria matkansa aikana.

Mikä on näkemyksenne tiekartan tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tiekartan tavoitteet ovat ajankohtaisia ja keskeisiä Suomessa huomioiden myös kansainvälisyys: yhteistyön kehittäminen, kestävyys, kulttuurimatkailun tuotetarjonta, digitalisaatio, tiedolla johtaminen, kulttuurialan kansainvälisten toimijoiden ja erityisesti Euroopan neuvoston kulttuurireittien hyödyntäminen kulttuurimatkailussa.

ELY-keskukset huolehtivat sujuvasta arjesta; teiden rakentamisesta ja niiden kunnosta, ympäristön tilasta ja suojelusta sekä työllisyydestä / työllisyyden edistämisestä ja yritysten tukemisesta. Maakunnan kehittäjänä ja rahoituksen myöntäjänä ELY-keskukset tekevät päivittäin työtä kestävän tulevaisuuden varmistamiseksi. ELY-keskusten välistä matkailun kehittämissyhteistyötä pyritään tiivistämään. Palvelukonseptien ja kulttuurireittien luomiseksi edistetään yhteistyötä huomioiden mm. maailmanperintökohteet, kulttuuriympäristöt ja arkkitehtuurikohteet sekä kestävä kehitys. Matkailualan osaamis- ja työvoimatarpeita kartoitetaan toimialakartoituksella.

Kommenttinne luvusta 5.1

Kestävä kulttuurimatkailu perustuu yhteistyöhön, joka on avainasemassa. Alueellisten koordinoitumien lisäksi ylläalueellinen yhteistyö on tärkeää kestävän kasvun mahdollistamiseksi ja kansainvälistymisen edistämiseksi. Esimerkkinä voi mainita Saimaa-ilmion. Liiketoimintamuotoilua ja palvelumuotoilua kannattaa hyödyntää kulttuurimatkailun ja kulttuurihyvinvoinnin edistämiseksi.

Kommenttinne luvusta 5.2

Tahtotila kestävän matkailun kehittämiseksi on ratkaiseva, jolle yhteinen toimintakulttuuri rakentuu. Sekä matkailijat että matkailupalvelujen tuottajat vaikuttavat kulttuurimatkailun kestävyteen, joten dialogi, palautteet sekä asiakkaiden kokemusasiantuntijuus kannattaa huomioida. Kestävyys ulottuu myös taide- ja kulttuurialan sekä luovien alojen toimintaedellytyksistä huolehtimiseen, joten resurssien tulee olla hyvät. Jatkuva osaamisen kehittäminen mahdollistaa asiakkaille laadukasta kulttuurimatkailua.

Haasteita: EU-rahoituksen saaminen ylläalueellisesti on haasteellista; rahoitushaut ovat usein eri aikaan. Kulttuurimatkailuyritysten ja -toimijoiden tukeminen tulee huomioida nykyisessä kustannusten nousun tilanteessa (energia, sähkö, ruoka, vuokrat, jne.)

Kommenttinne luvusta 5.3

Houkutteleva kulttuurimatkailutarjonta perustuu laadukkaaseen sisältöön; keskiössä on kulttuurimatkailun tuotetarjonnan laadukas kehittäminen asiakaslähtöisesti, kulttuurimatkailun osaamisen vahvistaminen, kulttuurimatkailun toimijoille sparraus- ja tukipalvelut sekä kannustaminen kansainvälistymisen poluille. Kulttuurin työpajoja ja elämysoppaita tarvitaan. Suomen kannattaa viestinnässä hyödyntää: Suomi on jälleen maailman onnellisin maa – koronasta huolimatta!

Valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden ja alueiden näkyvyyttä tulisi lisätä sekä matkailumarkkinoinnissa että konkreettisessa ympäristössä. Suomalainen kulttuuriympäristö on omanlaistaan. Vain sen tuntemuksen lisääminen vauvasta vaariin saa kasvatettua sen arvostamista; jotta voidaan luoda laadukasta sisältöä, tarvitaan tietoa omasta kulttuuriympäristöstä.

Kommenttinne luvusta 5.4

Digitalisoitunut ja tiedolla johdettu kulttuurimatkailu: digitaalisuutta ja dataa tulee hyödyntää aiempaa laajemmin kulttuurimatkailupalvelujen tuottamisessa. Tietojen syöttäminen tulee olla DataHubiin esimerkiksi Visit Finlandin koordinoimaa ja näin hyvällä tavalla kansallista tiedolla johtamista sekä kansainvälistymistä edistävää.

Tietoa olemassa olevasta digitaalisesta kulttuuriperintöaineistosta tulee jakaa ja jalkauttaa mahdollisimman monien tahojen kautta.

Kommenttinne luvusta 5.5

Kansainvälisestä yhteistyöstä pontta kulttuurimatkailuun: Kansainvälisiä aloitteita ja sopimuksia sekä yhteistyötä kannattaa hyödyntää. Euroopan kulttuuripääkaupunki-toiminnalla on laaja-alaisia vaikutuksia sekä ajallisesti että paikallisesti ja alueellisesti, sillä jo kulttuuripääkaupunkihakemukset valmistellaan usean alueen kaupungin tai kunnan kesken. Vuonna 2026 vietetään Suomessa Euroopan kulttuuripääkaupunkivuotta Oulussa ja kumppaneina on 32 Pohjois-Suomen kuntaa.

Euroopan kulttuuriperintötunnus, Unescon maailmanperintösopimus ja maailmaperintökohteet (esim. Verlan puuhiomo), aineeton kulttuuriperintö luetteloidaan (Suomesta saunaperinne ja kaustislaisten viulunsoittoperinne).

Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelmasta vuonna 2021 Alvar Aalto -reitti sai Euroopan neuvoston kulttuurireittisertifikaatin. Tämän lisäksi on Singing Heritage Route ry jättänyt hakemuksen Euroopan neuvoston kulttuurireittiohjelmaan, jossa Suomesta toimijoina ovat Kuhmosta Runolaulu akatemia ry ja Joensuusta Runon ja rajantie ry. Runon ja rajantie ry:n toiminta ulottuu Sallasta Kaakkois-Suomeen Virolahdelle ja Keski-Eurooppaan Viroon, Latviaan ja Liettuaan.

Reitin pääteemana ovat alueen kulttuurisesti tärkeät ja arvokkaat lauluperinteet. Reitin varrella esiintyvät itämerensuomalainen runolaulu, setujen leelo, liettuan sutartinés, latvialainen itäosien moniääninen lauluperinne sekä Baltian maiden yhteinen laulujuhlaperinne. Täydentävinä teemoina ovat alueiden kulttuurimatkailuun liittyvät monet elementit, kuten sauna, ruoka- ja käsityöperinteet, sotien muistomerkit, itäisen ja läntisen kristinuskon kohtaamispaikat sekä luontokohteet. Singing Route-suomi - Via Karelia

Haasteita: Ulkomaalaisten partnereiden hakemiseen tarvitaan tukea, koska toimijat ovat pieniä. Kansainväliseen yhteistyöhön tarvitaan resursseja.

Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin tiekartan toimenpiteiden toteuttamisessa?

Kaakkois-Suomen kulttuurin ja luovan talouden kasvuspiraali – Energiaa luovuudesta 2030 strategian keskiössä on laajeneva dialogi ja luova johtajuus, kestävä hybridiratkaisut, kasvot toiminnalle (yksilöt ja yritystarinat) ja kansainvälistyminen.

ELY- keskusten välistä matkailun kehittämissyhteistyötä tiivistetään. Palvelukonseptien ja kulttuurireittien luomiseksi edistetään yhteistyötä huomioiden mm. maailmanperintökohteet, kulttuuriympäristöt ja arkkitehtuurikohteet sekä kestävä kehitys. Matkailualan osaamis- ja työvoimatarpeita kartoitetaan toimialakartoituksella.

Alueidenkäytössä pidämme huolta mm. valtakunnallisesti arvokkaiksi luokiteltujen alueiden arvojen säilymisestä edelleen. Ja avustamme mm. rakennusperinnön hoitoavustuksin ja saariston ympäristön hoitoavustuksin kulttuuriympäristöjemme säilymistä. Kasvavana trendinä on myös nähtävissä kalastusmatkailu, josta tuleekin kulttuurimatkailua, kun se sijoittuu vaikkapa Hiitolanjoen RKY-alueelle ja matkailija majoittuu jossain alueen kulttuurihistoriallisesti arvokkaaseen rakennukseen sijoittuvassa majoitusliikkeessä.

Miten arvioisitte tiekartan toimenpiteiden vastuuttamista? Ovatko kaikki keskeiset toteuttajat kunkin toimenpiteen osalta tunnistettu? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

ELY-keskukset tulisi olla enemmän esillä kulttuurimatkailun tiekarttaluonnoksessa; liitteessä 1 sivulla 50 ELY-keskukset on mainittu. Myös Museovirasto ja mm. Kotiseutuliitto jakavat kunnostusavustuksia kulttuurihistoriallisesti arvokkaille rakennuksille ja ympäristöille. Näistä tulisi kertoa ELY-keskusten avustusten lisäksi.

Kaakkois-Suomen luovien alojen verkosto on toiminut yli 10 vuotta kulttuurin ja luovan talouden edistäjänä. Kolmikantayhteistyötä oppilaitosten, yritysten ja julkisen sektorin välillä tiivistämme edelleen.

Mahdolliset muut tiekarttaehdotusta koskevat huomionne.

Voiko mikään matkailu olla olematta kulttuurimatkailua?

Kaikkonen Ritva
Kaakkois-Suomen ELY-keskus